

Feriening fan Fryske skriuwers, dichters, oersetters, publisisten en minsken dy't de Fryske skriuwerij tagedien binne.

e-mail: bestjoer@skriuwersboun.nl

ynternet: www.skriuwersboun.nl

**Mear kar-út foar lêzers en harkers &
mear boeken en bondels yn it Frysk?**

**Dat fereasket in ridlike beleaning foar skriuw(st)ers
en mear promoasje!**

A. Tariven

It Skriuwersboun kin en wol syn leden neat oplizze. Mar wy trune wol oan op solidariteit. By it akseptearjen fan in opdracht of it yngean op in fersyk, soenen wy allegearre teminsten de folgjende minimum-tariven hantearje moatte:

- Optreden, lêzing, foardracht foar publyk yn in seal € 100
- Idem foar radio of tv € 100
- Publikaasje fan in gedicht, koarte resinsje of kollum yn tydskrift of krante € 150
- Idem foar in skôging, essee, koart ferhaal, lange resinsje (\pm 1500 wurden) € 200
- Idem foar in fraachpetear (ynkl. taryeding) (\pm 2000 wurden) € 300.

Foar de leden is dit in oanrikkemandaasje, mar ek foar de media. It Boun lit dit oersjoch ek takomme oan de omrop, de kranten, de tydskriften mei it fersyk net minder as dizze bedragen te beteljen.

Kollega's dy't mear freegje kinne en doare, moatte dat fansels altyd dwaan. Betink hjirby bygelyks dat de tariven fan "Schrijvers, School en Samenleving", al aardich heger lizze. En: ek pleatslike kulturele organisaasjes kinne meast subsydzje krije fan de gemeente om in skriuw(st)er optrede te litten.

B. Kontrakten foar publikaasjes

Wannear't in roman, ferhalebondel, gedichtebondel of non-fiksje wurk mei stipe fan de Provinsje útjûn wurdt, is de útjouwer ferplichte om te wurkjen mei it meast aktuele modelkontrakt sa't dat fêststeld is troch de fertsjinwurdigers fan de Nederlânske útjouwers en de Auteursbond. It Skriuwersboun wol dêrby, yn de kontrakten foar Frysktalich wurk, de bepaling standert opnommen hawwe dat by ferskinen de auteur in net werom te foarderjen foarskot op de royaltys krijt oerienkomstich 50% fan de oplage. It Skriuwersboun sil him derfoar ynsette om mei de Provinsje ta de ôfspraak te kommen dat dizze bepaling struktureel opnaam wurdt yn de subsydzjebetingsten. Wy realisearje ús dat it provinsjaal subsydzje foar útjeften dan wat ferhege wurde moat, want útjouwers hawwe it no al dreech om net al te folle jild ta te lizzen op Fryske boeken. Leden fan it Skriuwersboun wurdt lykwols mei klam oanrikkemandearre om fan no ôf de kontrakten net te tekenjen wannear't dizze bepaling ûntbrekt. Dan ûntstiet der urginsje.

Ta yllustraasje: Wannear't fan in boek 500 eksimplaren oplein wurde en de ferkeappriis is fêststeld op € 20, en it persintaazje foar de auteur is fêststeld op de wenstige 10 % fan de ferkeappriis, dan krijt de auteur dus minimaal $250 \times €2 = € 500$ by ferskinen fan de útjouwer, en dat bedrach mei sy/hy hâlde, ek al wurdt der net in boek ferkocht.

Wêrom dizze bepaling? In útjouwer krijt de measte kosten foar in Frysk boek of bondel subsidiearre. Mei dêrby de kanttekening dy't hjirboppe makke is.

As de skriuw(st)er mar ôfwachtsje moat oft sy/hy nei ferrin fan tiid in bytsje jild krijt, stimulearret dat de skriuw(st)er net en sit der amper in oantrún oan foar de útjouwer om it boek aktyf te ferkeapjen.

Dêrom dit útstel. Foar de skriuw(st)er is in beleanning by ferskinen in moaie opstekker, finansjeel mar benammen moreel: in wurdearring foar de, foaral út idealisme levere, kreative prestaasje fan it skriuwen fan in Frysktalich boek.

Yn 2023 wolle wy de stân fan saken wat al dizze plannen (A, B en C) oanbelanget evaluatearje op in ledegearkomste. Mei de Provinsje en BfF sitte wy regelmjittich om tafel oer de fuortgong.

C. Ekstra honorarium en pakkende promoasje foar regelmjittich te ferskinen 'lekker lêsbere' boeken

Taalbefoarding mei net foarop stean, mar in soad lêzen en in ferskaat oan beskikbere boeken is wol fan belang foar it fuortbestean, it ûnderhâld en de ferbettering fan de kwaliteit fan de taal. Dêrom mei it boekskriuwen bêst royaal subsidiearre wurde troch in Provinsje dy't noed stiet foar it Frysk. In boek skriuwe is gjin keunstje, mar (in) keunst. Keunst hoecht lykwols net fergees te wêzen. Skriuwers, oersetters en útjouwers kinne no subsydze oanfreegje by de subsydzjeregelings kultuer en mienskip Fryslân en de dêrmei ferbûne bedragen binne op it stuit net ûnaardich. It is wichtich dat dizze subsydzjes goed bekend binne by en berikber binne foar de skriuwers/oersetters/dichters/útjouwers. Skriuwersboun, Provinsje en Boeken fan Fryslân hawwe alle trije in ferantwurdlikheid om dit ûnder omtinken te bringen. Boppedat sille hja tegearre aard, omfang en doelmjittigens fan de ôfsûnderlike regelingen en fan it totale pakket regelmjittich evaluearje moatte. Lykwols: subsydze foar in ôfsûnderlike útjefte of in inkelde auteur is net itselde as kollektive propaganda. Dêroer fierderop mear.

Sûnder goede boeken en ferhalen giet in taal stadich achterút. Dat der wat útjeften oanbelanget rekken hâlden wurdt mei (ferwachte) smaak fan en wurdearring troch lêzers is foar ús okee. Wy moatte wiis wêze mei ús lêzers. Dat hâldt yn dat der ferskaat wêze moat: fan ferdiveardjend oant tige 'gelaagd'. No en dan in boek mei in flinke oplaach is in opstekker foar de kompleete Fryske skriuwerij: dy krijt dan in ympuls. Yn prinsipe jildt: Chicklits, thrillers, romantyk, humor, non-fiksje, fan Fryske grûn, poëzij, literêr, 'le art pour le art': alles is wolkom.

Skriuwers fan boeken dy't ûnder de minsken brocht wurde, wolle wurdearring. Ymmaterieel, mar ek materieel. Benammen wannear't jo yn potinsje skriuwe kinne foar in grutter publyk, moatte jo wol in super-idealist wêze om soks yn it Frysk te dwaan, wannear't dêr neat mei te fertsjinjen is. Of wannear't jo te hearren krije: "Wy wolle graach wat dwaan mei jo tekst, mar jo skriuwe fêst net foar it jild, dus dat kin sa wol? It is ek moaie publisiteit, dochs?"

It moat echt oars, wolle der Fryske boeken ferskinen bliuwe.

Fansels hat elke skriuwer hjir sels ek in oandiel yn. Men moat foar har- of himsels opkomme. Mar it Skriuwersboun sil op dit punt ek foar it kollektyf opkomme moatte, oars wurdt it iderkear wer in iensume striid.

It is saak de ôfsetmerk foar Fryske literatuer te ferbetterjen. Mear en bettere kollektive propaganda. Dat is net maklik, mar ek net ûnmooglik. Boeken fan Fryslân docht wat mooglik is en besiket it ûnder oaren mei fernijde sutelaksjes en soks wurket lokaal prima. Dy aksjes binne lykwols lokaal en net struktureel; allinne de doarpen dêr't ynsidinteele sutele wurdt, wurde berikt. Nei ús betinken is it saak om as BfF, Skriuwersboun en Provinsje om tafel sitten te gean en te bepraten hoe't wy de promoasje op in heger plan krije. Mear sutelaksjes, struktureel en op gruttere skaal binne nedich. Boekhannels en biblioteken moatte fasilitearre en stimulearre wurde om mear te dwaan foar it Fryske boek.

Mar(1)..

Dan moat der ek in konstant oanbod fan nije Fryske boeken wêze dy't minsken graach lêze. 'Lekkere' boeken.

BfF moat rommer yn de middels komme

De promoasje-mooglikheden fan Boeken fan Fryslân binne op 't stuit beheind. Dat hinget gear mei minskkrêft en middels. Kwaliteit en profesjonaliteit kostet jild. Dit is in wichtich ûnderwerp foar it petear dêr't wy it hjirboppe oer hienen. En wy begjinne graach oan dat petear mei in konkreet en posityf útstel.

Útwreiding en yntinsivearring fan it wurk fan 'Boeken Fan Fryslân', as ûnôfhinklike organisaasje, is neffens ús fan it grutste belang.

Mar(2)...

Sa'n organisaasje krijt lykwols allinne in konstant oanbod fan 'lekkere' boeken om te promoatsjen, as de skriuwers in goede kâns meitsje op útjefte, wis binne fan in reedlike beleaning en har fersekere witte fan prima promoasje sadat harren boek ûnder de minsken komt. Men wol lêzen wurde!

In konkreet plan!

Wy wolle ta op in minimum fan seis boeken yn in jier, dy't mei ekstra promoasje oan de lêzers útbrocht wurde, en dêr't BfF in sintrale rol by spilet. De ferantwurdlikens foar en fan skriuw(st)er en útjouwer bliuwt natuerlik foarop stean.

In basis-struktuer foar dit prosedee soe wêze kinne:

- Elts fearnsjier is der gelegenheid foar útjouwer en auteur tegearre om in manuskript foar in oarspronklike roman of bondel (of in oersetting út in oare taal as it Nederlânsk) yn de Fryske taal, foar anonime hifking, op te stjoeren oan BfF. De auteur moat dus in útjouwer fûn hawwe dy't har of syn wurk kwalitatyf treflik fynt, mei-ferantwurdlik is foar it opstjoeren en in kontrakt mei de auteur ôfsletten hat.
- Dit kontrakt mei net de klausule befetsje dat útjefte allinne folget by in positive reaksje fan BfF, of eat ferlykbers.
- Útjouwer en skriuw(st)er bringe it boek noch net op 'e merk, ek net digitaal, ek net yn in oare taal as it Frysk, oant hja de reaksje fan BfF op har wurk krigen hawwe.
- In útjouwer mei fan mear as ien auteur tagelyk manuskripten foar ekstra promoasje opstjoere nei BfF
- BfF soarget derfoar dat de anonimiteit yn it heule proses garandearre is.
- BfF soarget derfoar dat dizze manuskripten anonym by in trijekoppige ûnôfhinklik wurkjende lêskommisje komme.
- Dy lêskommisje is in permanint orgaan, mar om de trije jier falt er in lid by wei dat ferfongen wurdt troch in kwa kompetinsjes ferlykber nij persoan.
- Fûstregel foar de gearstalling fan de komisje: in lêzer, in boekferkeaper, in biblioteek meiwurker.
- BfF soarget foar in nij saakkundich lid fan de komisje, wannear't dat nedich is. Hjirby wurdt sels de skyn fan belange-ferfrisseljen út de wei gien.
- Leden fan de lêskommisje kinne (as skriuw(st)er, oersetter of útjouwer) sels gjin manuskripten ynstjoere.
- De komisje krijt profesjonele administrative stipe, soks fersoarget BfF.
- De leden fan dizze komisje krije in frijwilligersfergoeding foar harren wurk, op it nivo dat noch krekt frijsteld is fan belestingheffing.
- Hja wurkje ûnôfhinklik en prate en korrespondearje oer de manuskripten allinne mei elkoar.
- Elk boek dat de komisje útkiest, wurdt mei in protte promoasje ûnder de minsken brocht troch BfF, op syn lêst in heal jier nei it útkiezen.

- De kommisje moat elts fearnsjier ien of twa (sjoch hjirûnder) manuskript(en) foar publikaasje selektearje. It is dus net mooglik om te besluten dat der gjin manuskript by wie mei temin kwaliteit.
- Yn it earste en it lêste fearnsjier ferskynt der ien selektarre boek, yn it twadde en tredde fearnsjier twa.
- Yn in jier ferskine der maksimaal fjouwer oarspronklike romans, minimaal trije. Fierder kin it, nei it oardiel fan de lêskommisje, gean om oersetten of oarspronklike berne- en jeugdboeken, in oersetten roman, in oarspronklike ferhalebondel of oarspronklike non-fiksje. Elts jier ferskynt der ien oarspronklike dichtbondel op basis fan dizze regeling. Mei oarspronklik wurdt hjir bedoeld: net earder publisearre wurk, yn it Frysk skreaun.
- De net-keazen manuskripten wurde weromstjoerd oan de útgjower dy't se ynstjoerde, mei in koart (1/3 A4) kommentaar fan de kommisje derby. In al dan net ferbettere manuskript mei eventueel in twadde kear ynstjoerd wurde, as it ynearsten net publisearre wurdt en de fertroulikens en anonimiteit bewarre bliuwe. Nei twa ôfwizings mei in manuskript net wer oanbean wurde.
- BfF ferlient de skriuwer by ferskinnen in ekstra bonus-honorarium fan € 5000. Dit komt net yn it plak fan de normale betelling op basis fan it kontrakt tusken útgjower en skriuwer; sa'n kontrakt moat der gewoan wêze en neilibbe wurde.
- De skriuwer seit by it akseptearjen fan dat bedrach ta dat sy/hy nei fermogen meiwurkje sil oan promoasje-aktiviteiten dy't BfF by gelegenheid fan de útjefte organisearret.

It aktuele budzjet fan BfF is net grut genôch om dit te realisearjen. De struktuer fan de organisaasje sil boppedat oanpast wurde moatte. It Skriuwersboun moat sa nedich in lobby starte om hjir feroaring yn te bringen. Mar alderearst komt it hjirboppe neamde oerlis mei Provinsje, BfF en Boun. De Provinsje spilet in grutte rol: ekstra jild út har budzjet is foar dizze kollektive ynset needsaaklik. By de eventuele lobby moat it Boun de stipe sykje fan leden, mar ek fan organisaasjes en persoanen dy't it Fryske skriuwen en lêzen tagedien binne. BfF sil hjirby teffens mear budzjet en dus mear posysje krije moatte om Fryske boeken (yn de Fryske boekwinkels, yn de biblioteken en dêrbûten), sichtber te krijen en te hâlden. Ús boeken fertsjinje yn de winkel en de byb in plak dêr't se sjoen en oanpriizge wurde. It is nedich dat en de tuskenhannel en de biblioteek-meiwurkers echt goed witte wat der te lêzen, te keap en út te lienen is. Skriuwer(st)ers en skriuwers en harren publikaasjes moatte sichtber wêze op billboards rûnom yn de provinsje, yn alle gefallen foar de seis promoasje-boeken. Dy boeken krije in werkenber logo en foarmje sa ûnderdiel fan in seary. It moat ek mooglik wêze om in abonnemint te nimmen op de promoasje-boeken: dan krijt men koarting, en wurdt beleane foar de leafde foar it lêzen en keapjen fan dizze Fryske boeken.

Dit alles is út soarte net allinne geunstich foar de seis promoasje-boeken. Want dy lûke ekstra oandacht foar de Fryske skriuwerij, en dêr profitearje oare skriuwers en útgjowers ek fan. Minsken, potinsjele lêzers, sille nijsgjirrich wurde en wolle mear sjen en ek oare boeken ferkenne.

Wat it Provinsjale belied oanbelanget pleitsje wy mei klam foar stabiliteit. De boppe-omskreane wurkwize moat minstens tsien jier de tiid krije om har te bewizen. Minsken dy't har bêst dogge moatte de romte krije.